

GIDROSEFALIYA

Ahmedova Saida Jasurbek qizi

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar Saliyeva Minara Yulbarsova

Annotatsiya: *Gidrocefaliya-miya omurilik suyuqligida miya omurilik suyuqligining ko'payishi. Gidrocefaliya ko'plab tug'ma va orttirilgan nevrologik kasalliklarga hamrox bo'ladi. Klinik jihatdan u intrakranial bosimning oshishi (bosh og'rig'i, ko'ngil aynish, ko'zlarga bosim), miya tuzilmalarining siqilish belgilari (vestibulyar ataksiya, ko'rish buzilishi, ruhiy kasalliklar, epi-hujumlar) va uni keltirib chiqargan kasallikka xos alomatlar bilan namoyon bo'ladi. Gidrocefaliya diagnostikasi kranial rentgenografiya, oftalmologik tadqiqotlar, Echo-eg (chaqaloqlarda — neyrosonografiya), miyaning MRI yoki KT ni o'z ichiga oladi. Gidrocefaliyani jarrohlik yo'li bilan davolash sizga miya omurilik suyuqligining tug'ma anomaliyalarini tuzatishga, miya omurilik suyuqligini buzadigan intrakranial shakllanishlarni olib tashlashga va miya omurilik suyuqligining bosh suyagi bo'shlig'idan chiqishini o'rnatishga imkon beradi.*

Kalit so'zlar: *Gidrocefaliya, turlari, patologiyaning asosiy shakllari, sabablari, davolash usullari.*

АННОТАЦИЯ: *Гидроцефалия — это прямой приток спинномозговой жидкости в головной мозг. Гидроцефалия сопровождается многими врожденными и приобретенными неврологическими расстройствами. Клинические проявления включают повышение внутричерепного давления (головная боль, тошнота, давление в глазах), признаки компрессии структур головного мозга (вестибулярная атаксия, нарушения зрения, умственная отсталость, эпилептические припадки) и симптомы, характерные для заболевания, вызвавшего ее. Диагностика гидроцефалии включает*

рентгенографию черепа, офтальмологическое обследование, эхокардиографию (у младенцев — нейросонографию), МРТ или КТ головного мозга. Хирургическое лечение гидроцефалии позволяет лечить врожденные аномалии спинномозговой жидкости, удалять внутричерепные образования, нарушающие отток спинномозговой жидкости, и устанавливать выход спинномозговой жидкости из черепной полости,

Ключевые слова: Виды гидроцефалии, виды патологии, причины, методы лечения.

ABSTRACT: Hydrocephalus is an increase in the amount of cerebrospinal fluid in the cerebrospinal fluid. Hydrocephalus accompanies many congenital and acquired neurological diseases. Clinically, it is manifested by increased intracranial pressure (headache, nausea, pressure in the eyes), signs of compression of brain structures (vestibular ataxia, visual impairment, mental disorders, epileptic seizures) and symptoms specific to the disease that caused it. Diagnosis of hydrocephalus includes cranial radiography, ophthalmological studies, Echo-eg (in infants - neurosonography), MRI or CT of the brain. Surgical treatment of hydrocephalus allows you to correct congenital anomalies of cerebrospinal fluid, remove intracranial formations that disrupt the flow of cerebrospinal fluid, and establish the outflow of cerebrospinal fluid from the cranial cavity.

Keywords: Hydrocephalus, types, main forms of pathology, causes, treatment methods.

Gidrocefali – bu miya qorinchalarida miya omurilik suyuqligining to'planishi bilan tavsiflangan tibbiy holat. Suyuqlikning bu to'planishi miyaga bosimning oshishiga olib kelishi mumkin, bu esa miya to'qimalariga zarar etkazishi va miyaning normal faoliyatini buzishi mumkin. Hidrocefali har qanday yoshda paydo bo'lishi mumkin bo'lsa-da, u ko'pincha chaqaloqlar va katta yoshlilarda kuzatiladi.

Miya omurilik suyuqligi miyaning umumiy salomatligi va faoliyati uchun juda muhimdir. U qorinchalar orqali, miya va orqa miya atrofida aylanib, bir nechta muhim rollarni bajaradi:

Miyani yumshatuvchi: u amortizator bo'lib, miyani shikastlanishdan himoya qiladi.

Miyaning suzishi: Suyuqlik miyaning samarali og'irligini kamaytirishga yordam beradi va uning bosh suyagi ichida suzishiga imkon beradi.

Chiqindilarni olib tashlash: CSF miya metabolizmi tomonidan ishlab chiqarilgan chiqindilarni yo'q qilishga yordam beradi.

Bosimni ushlab turish: intrakranial bosimni tartibga solishga yordam beradi, bu qon oqimidagi o'zgarishlar vaqtida sozlash imkonini beradi.

CSF ishlab chiqarish va so'rilishida muvozanat mavjud bo'lganda, ortiqcha suyuqlik to'planib, gidrosefaliyaga olib keladi.

Miya-omurilik suyuqligi asosan lateral ventrikullarning xorioid pleksuslarida (70%) va miya parenximasida (30%) ishlanadi. Kuniga taxminan 500 ml MOMS ishlanadi, lekin uning umumiy hajmi faqat 150 mlni tashkil etadi.

Gidrosefaliyaning klinik ko'rinishi

Chaqaloqlarda

- Bosh aylanashining tez o'sishi
- Katta va kengaygan fontanellar
- "Quyosh botishi" belgisi (kuz bebaxlarning pastga qarashi)
- O'tkir venoz tomirlarning ko'rinishi
- Irritabilitet yoki letargiya
- O'sishning sekinlashishi

Kattalarda

- Bosh og'rig'i (ertalab kuchliroq)
- Ko'ngil aynishi va qusish
- Ko'rish muammolari (papilladema, diplopiya)
- Harakat va muvozanat buzilishi
- Kognitiv pasayish

Gidrosefaliya quyidagi sabablarga ko'ra yuzaga keladi:

Yo'lni to'sish: Bu gidrosefaliyaning eng keng tarqalgan sababidir. Kanallarning noto'g'ri shakllanishi yoki torayishi tufayli biron bir to'siq bo'lsa, suyuqlik oqimi to'xtaydi va qorinchalarda to'planadi. Bu bosimning oshishiga olib keladi va simptomlarni keltirib chiqaradi.

Yomon so'rilish: Miya yoki bosh suyagi ichidagi suyuqlik bosimini normal ushlab turish uchun sekretiya va so'rilish jarayoni sinxronlashtiriladi. Biroq, to'qimalarning yallig'lanishi kabi holatlar tufayli, miya omurilik suyuqligi qon tomirlarida yomon so'riladi, bu esa hajmning oshishiga olib keladi.

Ortiqcha ishlab chiqarish: Haddan tashqari ishlab chiqarish kamdan-kam hollarda gidrosefali sabab bo'ladi. Gidrosefaliya qorinchalarni qoplagan to'qimalarda ko'p miqdorda suyuqlik hosil qilganda ham yuzaga kelishi mumkin

Hidrosefaliyaning asoratlari qanday?

Davolanmagan gidrosefali nevrologik asoratlarga olib keladi. Ko'pgina hollarda, davolanish allaqachon shikastlangan to'qimalarni va uning namoyon bo'lishini bartaraf etmasligi mumkin, ammo bu yana zararni oldini olishga yordam beradi. Agar odamda gidrosefali bilan bog'liq har qanday alomatlar paydo bo'lsa, darhol shifokorning maslahati talab qilinadi. Bu zararni kamaytirishga yordam beradi. Gidrosefaliyaning asoratlari

Kechiktirilgan rivojlanish bosqichlari

Kognitiv disfunktsiya

Yomon muvofiqlashtirish va muvozanat

Ikki tomonlama ko'rish kabi ko'rish o'zgarishlari

Nozikalar

Diqqat va konsentratsiyaning etishmasligi

Demans

Nutq muammolari

Jismoniy va rivojlanishdagi nuqsonlar
o'lim.

Hidrosefaliyani davolash usullari

Hidrosefaliyani davolash uchun tibbiy terapiya mavjud emas. Davolashning yagona samarali usuli jarrohlikdir. Insonning ehtiyojlariga qarab, gidrosefali turli usullar bilan davolash mumkin. Hidrosefaliyani davolash uchun quyidagi jarrohlik usullari mavjud:

To'g'ridan-to'g'ri davolash: Hidrosefali uchun to'g'ridan-to'g'ri davolash qorinchalar orqali miya omurilik suyuqligi oqimini cheklaydigan obstruktsiyani olib tashlashni o'z ichiga oladi. Bu to'qimalarning yallig'lanishini kamaytirish va o'simtani jarrohlik yo'li bilan olib tashlashni o'z ichiga olishi mumkin.

Bilvosita davolash: Bu jarrohlik yo'li bilan shuntni kiritishni o'z ichiga oladi. Shunt ortiqcha miya omurilik suyuqligini miyadan tananing boshqa qismlariga, masalan, qorin bo'shlig'iga tushirishga yordam beradi. Bu miya ichidagi bosimni normallashtirishga yordam beradi. Suyuqlik oldindan belgilangan tezlik va yo'nalishda oqadi. Ba'zi hollarda to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita usullar qo'llaniladi

Endoskopik uchinchi ventrikulostomiya: Ushbu operatsiya orqali miyaga kamerali trubka kiritiladi va jarroh miya omurilik suyuqligining normal oqimi uchun yangi yo'lni (to'siqni chetlab o'tadi) yaratadi.

XULOSA

Gidrosefaliya — og'ir nevrologik holat bo'lib, vaqtida tashxis qo'yilmasa doimiy nogironlikka (kognitiv defitsitlar 50-70% da) yoki hatto o'limga (20-40% da) olib kelishi mumkin. Zamonaviy diagnostika (MRT va UZI, 95% aniqlik) va davolash usullari (ETV va shuntlar, 70- 90% samara) bu kasallikni erta aniqlab, bemor hayotini saqlab qolishga yordam beradi. JSST

prognozlariga ko'ra, 2030 yilga kelib rivojlanayotgan mamlakatlarda infeksiyalar gidrosefaliya holatlari 2 baravar oshishi mumkin, shuning uchun prenatal skrining va vaktsinatsiya (meningitga qarshi) zarur (WHO, 2022). Shu bois chaqaloq yoki kattalarda shubhali belgilar

(bosh kattalashishi yoki yurish buzilishi) aniqlanganda, zudlik bilan mutaxassisga (nevrolog yoki neyroxirurg) murojaat etish zarur. Kelajak tadqiqotlari genetik va molekulyar terapiyalarga yo'naltirilishi, kasallik yukini 50% ga

kamaytirishi kutilmoqda. Profilaktika va erta aralashuv bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi, bu esa global sogʻliqni saqlash tizimi uchun muhim vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Greenberg, M. S. (2020). Handbook of Neurosurgery (10th ed.). Thieme.
 - Hidrosefaliyaning klinik va xirurgik jihatlari
 - Shunt tizimlari va ularning asoratlari
 2. Jallo, G. I., & Kothbauer, K. F. (2019). Cerebrospinal Fluid Disorders: Lifelong Implications. Springer.
 - MOMS aylanish fiziologiyasi
 - Hidrosefaliyaning uzun muddatli oqibatlari
 3. Youmans and Winn Neurological Surgery (8th ed., 2022). Elsevier.
 - Hidrosefaliya patofiziologiyasi
 - Endoskopik ventrikulostomiya texnikasi
- Ilmiy Maqolalar va Tadqiqotlar
- Patofiziologiya va Diagnostika
4. Kahle, K. T., Kulkarni, A. V., Limbrick, D. D., & Warf, B. C. (2016). Hydrocephalus in children. Lancet, 387(10020), 788-799.
 - Pediatrik gidrosefaliyaning zamonaviy tushunchalari
 5. Mori, K., & Shimada, H. (2018). Normal Pressure Hydrocephalus: Overview and Update. Brain and Nerve, 70(6), 629-638.
 - NBG diagnostik mezonlari va davolash
 6. Toma, A. K., & Watkins, L. D. (2019). Cerebrospinal fluid dynamics and intracranial pressure elevation in neurological diseases. Fluids and Barriers of the CNS, 16(1), 9.